

FILOZOFIJA IN ZNANOST

Definicija ZNANOSTI:

Duhovno, intelektualno umevanje sveta, pri kateri pojasnujemo svet celovito, s sistemom trditev; dokažemo jih EMPIRIČNO, torej s ČUTNO IZKUŠNJO.

Nastanek področij znanosti iz filozofije:

Znanost, kot jo poznamo danes se je porodila v času renesanse, najprej na področju NARAVOSLOVJA(fizika, astronomija), DRUŽBOSLOVNE znanosti(sociologija, politologija) pa so se razvile kasneje.

Predmet raziskovanja je jezik, književnost in umetnost-tem vedam pravimo HUMANISTIČNE VEDE.

Odnos filozofije in neke posamezne znanosti do bivajočega:

Filozofija se ukvarja s celoto, da bi odkrila njegovo bistvo in bitno sovisnost ter da bi človeku posredovala smisel in vrednote. Posamezne lastnosti se nanašajo na vsakokratni izsek dejanskosti.

FILOZOFIJA IN POJEM

Primerjava umetnosti, znanosti in filozofije:

*Skupno jim je USTVARJANJE; umetnost UME.DELO, znanost ZNANS.SPOZNAVANJE, filozofija pa ČISTE POJME.

Značilnosti filozofskih pojmov:

1. So podpisani
2. Njihova zaznamovanost s časom nastanka
3. Njihova povezanost s problemi svojega časa

FILOZOFIJA KOT SAMOSTOJNO MIŠLJENJE

Filozofija kot razsvetljenstvo (KANT)

-Kaj je za Kanta razsvetljenstvo? IZHOD IZ NEZRELOSTI, ZA KATERO JE ČLOVEK SAM KRIV.

-Kako razume nezrelost?Je nezmožnosti uporabljati um brez sredstev(nekoga drugega)

FILOZOFISKE DISCIPLINE:

1. ONTOLOGIJA je nauk o BIVAJOČEM in BITI (PLATON)

Problemi s katerimi se ukvarja:

- *Z vprašanjem, kaj je temelj bivajočega
- *Z vprašanjem katera oblika bivajočega je prvotna in najpomembnejša
- *Z vprašanjem, ali se bivajoče spreminja pa je nekaj nespremenljivega

2. GNOSEOLOGIJA ali SPOZNAVNA teorija

Problemi s katerimi se ukvarja:

- *Kaj lahko spoznamo?
- *Iz česa spoznanje izvira?
- *Kaj je resnica?

3. LOGIKA ali nauk o PRAVILNEM SKLEPANJU

-Kaj pomeni to, da je logika formalna? Logika se ozira na obliko sklepanja, ne pa na njegovo vsebino.

4. ESTETIKA ali nauk o LEPEM oz. FILOZOFIJA UMETNOSTI

5. ETIKA ali nauk o DOBREM oz. FILOZOFIJA MORALE

Glavni ETIŠKI POJMI: dobro, moralna dolžnost, vrednota, užitek, sreča, korist, odgovornost.

6. ANTROPOLOGIJA ali nauk o ČLOVEKU

Glavni PROBLEM, s katerim se ukvarja: BISTVO ČLOVEKA.

GNOSELOGIJA

1. SPOZNAVNOTEORETSKI RELATIVIZEM

PROTAGORAS(prvi sofist)

Njegova glavna trditev:

-ČLOVEK JE MERILO VSEH STVARI

Njegovo razumevanje resnice(primer vetra):

Resnica je zanj STVAR POSAMEZNIKA in NJEGOVIH OBČUTKOV, torej je RELATIVNA. Za njegovo spoznavno trditev je značilen senzualizem

-POMEN SOFISTIKE:

*Sofisti so začetniki antropološkega obdobja grške filozofije. V središče mišljenja so postavili človeka.

*Postavili so tudi vprašanje, ali splošnoveljavna resnica sploh obstaja; kritizirali so religijo, zakone, moralne norme.

SOFISTIČNEMU RELATIVIZMU so nasprotovali SOKRAT, PLATON in ARISTOTEL.

2. SPLOŠNA VELJAVNOSTI SPOZNAVANJA:

SOKRAT:

(NIKOLI ni zapisal nobene besede, ker je bil prepričan, da je zapisana beseda MRTVA in da se ne more sama braniti)

-Kaj predstavlja njegova metoda? Predstavlja način, kako priti do splošnoveljavne resnice. (Z njo se je boril proti sofističnemu relativizmu)

-Katere dva dela vsebuje sokratska dialektika? **Destruktivni**("sesuvanje") in **konstruktivni**(predstavlja filozofijo) del.

-Predstavi njegovo **INDUKTIVNO pot do pojmov**: Pri Sokratu je človek tisti, ki poišče skupno-splošno značilnost posameznih primerov. **POJEM JE TOREJ DELO ČLOVEKOVEGA MIŠLJENJA. (SOKRAT)**

SOKRATOV POMEN: Pomembna je njegova induktivna pot do splošnih pojmov; je oče pojmovne filozofije. Prvi je postavil vprašanje **KAJ JE DOBRO**.

PLATON je ***bil bogovom hvaležen za 4 stvari, da se je rodil kot:***

1. ČLOVEK
2. MOŠKI
3. ATENSKI MEŠČAN
4. V SOKRATOVEM ČASU (bil je njegov učenec)

-Leta 387 pnš ustanovi svojo šolo AKADEMIJO

-*Njegov cilj življenja?* S filozofijo izobraziti ljudi, da bi lahko uresničili pravno državo

-Zanj so vidne stvari nepopolni posnetki idej. Te stvari so minljive, spremenljive..imajo lastnosti heraklitovega bivajočega.

-MISLI O PLATONOVIM FILOZOFIJAM:

~WHITEHEAD: " Vso zahodno filozofijo lahko razumemo kot "opombe k platonu"!"

~NIETZSCHE: Platon je "postavil filozofijo na glavo".-Krščanstvo je platonizem za ljudstvo.

~ANTISTEN: "Konja vidim, ideje konja pa ne"

Prispodoba o daljci: podobno kot prispodoba votline=življ.projekt spoznavanja (simbol sveta v katerem mi živimo-spoznamo ga s pomočjo čutil, vendar tako dobimo le delne inf.)

SKLEP: Pri Platonu je spoznanje odvisno od stopnje bivajočega. TO POMENI, DA NI MOŽNO "diagonala": Z umom ne moremo spoznati vidnega sveta, o svetu idej pa ne moremo imeti mnenja.

MATEMATIKA JE "VEZNI ČLEN": Človekovi misli omogoča, da iz vidnega sveta prestopi v nadčutni svet. Matematika si pomaga z geometrijskimi liki, ki so podobni likom vidnih stvari.

DIALEKTIKE je sposoben tisti, ki zna posameznosti povezati v celoto. Dialektika je prehajanje od enega pojma k drugemu. Najvišji pojem je pojem DOBREGA, ki ustreza ideji DOBREGA.

ARISTOTELOVA KRITIKA PLATONA: Platon in Aristotel sta drugače razumela pojem bitnosti:

-Pojem bitnosti izraža BIVANJE in BISTVO. Pri **Platonu** so ideje tiste, ki res bivajo in so bistvene, vidne stvari pa so nepopolni posnetki idej. Pravo spoznanje se pri njem nanaša na IDEJE.

ARISTOTEL:

BIVANJE ali MATERIJALNA(les, kovina)

+

BITNOST (stol)

BISTVO ali OBLIKA

Torej se spoznanje nanaša na VIDNE STVARI.

ARISTOTELOV NAUK O ŠTIRIH VZROKIH:

Pri Aristotelu neko stvar spoznamo, če poznamo vse njene vzroke. Navaja 4:

*MATERIALNI: tisto, iz česar nekaj nastaja

*OBLIKOVNI: Oblika predstavlja bistvo stvari

*GIBALNI: Povzroči začetek spreminjanja

*SMOTRNI(NAMERNI): Tisto, kar hočemo s spreminjanjem doseči → CILJ

ARISTOTELOVO RAZUMEVANJE NARAVE: ker je naravo razumel po vzoru človeškega dela, je vanjo uvedel SMOTNI vzrok. Zanj je NASTAJANJE-spreminjanje v naravi, usmerjeno k nekemu smotru → CILJU.

ARISTOTELOVO RAZUMEVANJE DUŠE

ŽIVO BITJE = MATERIJA(trup)
 +
 OBLIKA (duša)

DUŠA predstavlja obliko živega bitja: je življenjski princip(vse brez duše je neživo). Dušo je delil na 3 stopnje: RASTLINSKA, ŽIVALSKA, ČLOVEŠKA.